

Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019

Tutkimusartikkeleita
kotoutumisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö

Kotouttamisen osaamiskeskus
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
Puh. 029 516 001
www.tem.fi, www.kotouttaminen.fi

Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019:10

Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta

TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10
ISSN 2342-7914 (Painettu)
ISBN 978-952-327-487-7
ISSN 2342-7922 (Verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-327-488-4

Julkaisun toimitus, työ- ja elinkeinoministeriö:
Villiina Kazi, Anne Alitolppa-Niitamo, Antti Kaihovaara

Viittausohje:

Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.). (2019). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. ISBN 978-952-327-487-7.

Graafinen suunnittelu ja taitto: Kraft Helsinki
Kannen kuvitus: Pirita Tolvanen
Paino Grano Oy, tammikuu 2020

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kotouttaminen.fi
Integration.fi

Sisällys

Esipuhe	5
Johdanto	6
Kirjoittajat	10
Työllisyys	13
Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla	15
Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella	28
Maahanmuuttajien yrittäjäyys kotoutumisen keinona Suomessa	43
Maahanmuuton sääntelyn ja etnisen syrjinnän yhteydet maahan-muuttajien työmarkkina-asemaan	54
Koulutus ja osaaminen	67
Suomeen valmistumisen jälkeen jääneet tutkinto-opiskelijat tilastojen valossa	69
Kotoutumiskoulutus kielikoulutuksena: kehityslinjat ja työelämäpainotus	79
Sosiaaliset verkostot ja kielenoppiminen: kohti uutta ajattelua kotoutumiskoulutuksesta	92
Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutuspolut	103
Hyvinvointi	119
Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä	121
Terveyden yhteys työssäoloon koko väestössä ja ulkomaalaistaustaisilla	133
Lääkärin vastaanottopalvelujen koettu tarve ulkomaalaistaustaisten kokemuksissa Suomessa	143
Maahanmuuttajien asuinolot ja segregaatio	153
Ulkomaalaistaustaisten taloudellinen tilanne Suomessa	166
Osallistuminen	179
Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat kuntavaaleissa 2017	181
Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista	193
Kaksisuuntainen kotoutuminen	207
Kotoutumiskeskustelu sosiaalisessa mediassa akkulturaatiotutkimuksen valossa	209
Sosiokulttuurisen tiedon ja tunnustuksen rooli kaksisuuntaisessa kotoutumisessa: Esimerkkinä musliminaisten päähuivin käyttö	221
Syrjintäkokemukset ja niiden yhteys hyvinvointiin ja kotoutumiseen ulkomaalaistaustaisessa väestössä	229
Liitteet	245
Sammanfattning	265
Summary	269

Ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutuspolut

Maili Malin & Elina Kilpi-Jakonen

Ulkomaalaistaustaisten lasten koulunkäyntiin ja oppimiseen Suomessa liittyy useita erityiskysymyksiä, kuten perheen kotoutuminen, vanhempien koulutustausta, monikielisyys ja opetuskielen oppiminen. Tässä tutkimuksessa tutkitaan 1971–1999 syntyneiden koulutuspolkuja 1990–2015 välisenä aikana rekisteritiedon avulla. Tutkimuksen keskiössä ovat ensimmäisen ja toisen sukupolven pakolaistaustaisten ja muiden maahanmuuttajataustaisten toisen asteen koulutuksen suorittaminen 25 ikävuoteen mennessä ja ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkintojen suorittaminen 30 ikävuoteen mennessä. Ulkomaalaistaustaiset suorittivat toisen asteen tutkintoja harvemmin kuin suomalaistaustaiset nuoret riippumatta maahanmuuttotaustasta tai sukupolvesta. Ensimmäisen sukupolven pakolaistaustaiset nuoret keskeyttivät muita useammin toisen asteen opintonsa. 30 ikävuoteen mennessä ulkomailla syntyneet, muut kuin pakolaistaustaiset, olivat suorittaneet yhtä usein toisen asteen tutkintoa kuin kantaväestö. Nuoret naiset kaikissa ryhmissä suorittivat miehiä useammin sekä toisen asteen että ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkintoja. Tuloksemme vahvistavat aikaisempia tutkimustuloksia: vielä Suomessa syntyneidenkin maahanmuuttajataustaisten koulupolulla etenemiseen liittyy paljon epävarmuuksia pääosin muunkielisyyden ja perheen alemman sosioekonomisen aseman vuoksi. Tutkimuksen perusteella koulutusjärjestelmä ei kykene tasoittamaan ulkomaalaistaustasta aiheutuvaa koulutuseroa kahdessa sukupolvessa.

Johdanto

Tasa-arvoisessa koulujärjestelmässä kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua ja onnistua opinnoissaan riippumatta taustasta. Suomen koulutusjärjestelmä pyrkii tarjoamaan tasa-arvoiset mahdollisuudet koulutukseen kaikille lapsille ja nuorille riippumatta heidän kotitaustastaan (esim. Varjo & Kalalahti 2016). Ulkomaalaistaustaisten¹ nuorten koulutuspolut ovat Suomessa kuitenkin katkonaisia sekä osaaminen kantaväestöön verrattuna heikompaa sekä kansainvälisten että kotimaisten tutkimusten mukaan (esim. Kuusela et al. 2008; OECD 2013; Harju-Luukkainen et al. 2014; Lappi 2017; Kirjavainen & Pulkkinen 2017).

PISA 2012 -tutkimuksessa ulkomaalaistaustaisten ensimmäisen² ja toisen³ sukupolven osaamisen erot lukutaidossa, luon-

nontieteissä ja matematiikassa olivat kantaväestöön nähden yksi suurimpia kymmenien maiden vertailussa (Harju-Luukkainen et al. 2014). Osaamiserot selittyvät lähes kokonaan oppilaan vanhempien ja perheen taustatekijöillä ja sillä, että testikieltä (ja koulukieltä) – suomea tai ruotsia – puhui kotonaan hyvin harva nuori (Lappi 2017).

Ulkomaalaistaustaiset nuoret myös jatkavat toisen asteen opinnoissa harvemmin kuin suomalaistaustaiset⁴, keskeyttävät opintonsa useammin ja kouluttautuvat vähemmän akateemisiin ammatteihin kuin suomalaistaustaiset nuoret. (OECD 2015a–b, 2016a–b, 2018a–b; Suomessa esim. Karppinen 2007; Portin et al. 2017; Kilpi 2010; Teräs & Kilpi-Jakonen 2013; Larja et al. 2015; Kalalahti et al. 2017a–b). Äidinkieltään muunkieliset⁵ opiskelijat puolestaan aloittavat toisen asteen opinnot vanhempana, ja heiltä menee enemmän aikaa näiden opintojen suorittamiseen

1 Ulkomaalaistaustainen tarkoittaa tässä lasta ja nuorta, joka on syntynyt ulkomailla ja jonka molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Nuori on voinut myös syntyä Suomessa ulkomailla syntyneille vanhemmille. Käytämme tekstissä myös maahanmuuttajataustaista ulkomaalaistaustaisen synonyyminä.

2 Ulkomaalaistaustainen ensimmäinen sukupolvi tarkoittaa ulkomailla syntyneitä lasta ja nuorta, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.

3 Ulkomaalaistaustainen toinen sukupolvi tarkoittaa Suomessa syntyneitä lasta ja nuorta, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.

4 Suomalaistaustainen tarkoittaa lasta ja nuorta, joka on syntynyt Suomessa ja jonka molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt Suomessa.

5 Muunkielinen tarkoittaa tässä lasta ja nuorta, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, jotka ovat Suomen viralliset kielet.

Ulkomaalaistaustaiset nuoret tarvitsevat systemaattista ja ennakoivaa tukea toisen asteen koulutuspolun valinnassa ja opintojen suorittamisessa.

kuin koulukieliä suomen- tai ruotsin kieltä äidinkielenään puhuvilla (Portin et al. 2017).

Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten opiskeluasenteet ovat kuitenkin keskimäärin myönteisemmät, ja he kokevat koulunkäynnin mielekkäämmäksi kuin suomalaistaustaiset nuoret (Harju-Luukkainen et al. 2014; Räisänen & Kirvirauma 2011). OECD:n selvityksen mukaan Suomessa peruskoulua käyvät irakilais-, venäläis- ja turkkilaistaustaiset nuoret kokivat useammin kuuluvansa kouluyhteisöön kuin muissa maissa asuvat, samoihin ryhmiin kuuluvat nuoret (OECD 2015b).

Toisessa suomalaistutkimuksessa muunkieliset yhdeksäsluokkalaiset oppilaat pitivät koulunkäynnistä valtaväestöä enemmän ja heillä oli valtaväestöä korkeampi oppimisorientaatio uuden tiedon oppimisessa. Vaikeuksia he kokivat opetuksen seuraamisessa, ryhmätyöskentelyssä, kirjoittamista ja lukemista vaativissa tehtävissä sekä koulukavereiden ja opettajien kanssa toimeen tulemisessa. Yhdeksäsluokkalaiset ulkomaalaistaustaiset pojat arvostivat koulutusta ja luottivat suomalaistaustaisia poikia enemmän koulutukseen samalla, kun heillä oli kuitenkin kaikkia muita oppilasryhmiä enemmän vaikeuksia oppimisessa. (Kalalahti et al. 2017a.)

Vanhempien asenteet koulutusta kohtaan vaikuttavat lapsen kouluttautumiseen. Suomessa ulkomaalaistaustaiset vanhem-

mat pääsääntöisesti uskovat koulutukseen, ja he toivovat lapsensa kouluttautuvan mahdollisimman pitkälle, koska koulutus on ilmaista ja laadukasta. Myös nuoret itse tähdensivät tavoittelevansa hyvää koulutusta ja työpaikkaa Suomessa. (Teräs et al. 2010.) Koulutus ja kouluttamattomuus kuitenkin periytyvät usein vanhemmilta lapsille (Kärkkäinen 2004), myös maahanmuuttajataustaisilla (Larja et al. 2015).

Kehittyvistä, alhaisen tulotason maista tulleiden vanhempien koulutustaso on alempi kuin suomalaistaustaisten vanhempien (esim. Larja & Sutela 2015; Sutela 2015). Vanhempien koulutukseen, ammattiin, työasemaan ja tuloihin perustuva sosioekonominen asema onkin heillä yleensä valtaväestöä alempi, mikä selittää suuren osan ulkomaalaistaustaisten nuorten vähemmästä kouluttautumisesta ja heikommasta opintomenestyksestä (Teräs & Kilpi-Jakonen 2013; Kilpi-Jakonen 2017).

Myös Suomen suurimman maahanmuuttajaväestön, venäläistaustaisten, sosioekonominen asema on kantaväestöä heikompimpi tulojen ja ammattiaseman mukaan, vaikka Suomeen muuttaessaan heillä on usein melko korkea koulutustaso, jota he eivät ole voineet hyödyntää työllistymisessään (Martelin ym. 2012). Ulkomaalaistaustaisten vanhempien sosioekonominen asema tosin kohenee vähitellen asuinvuosien myötä, kun kieli- ja ammattitaidot kehittyvät ja heidän työllisyytensä paranee (Larja & Sutela 2015; Sutela 2015).

Asuinalue, johon on kasautunut aikuisten huono-osaisuutta, sosiaalisia ongelmia ja työttömyyttä, asettaa lisähaasteita lasten kasvatukselle ja kouluttautumiselle (Teräs & Kilpi-Jakonen 2013). Kunnat voivat kuitenkin vaikuttaa julkisten lähikoulujen oppilaskokoonpanoon esimerkiksi asuntopoliitiikalla siten, että sosioekonomiselta asemaltaan erilaiset lapsiperheet voivat asettua asumaan alueelle (Bernelius 2011 & 2013; Tervonen 2017). Helsingin kaupunki esimerkiksi jakaa kohdennettua lisärahoitusta kouluille huoltajien koulutustason, perheiden tulotason sekä oppilaiden maahanmuuttajataustan mukaan. Lisärahoituksen on todettu auttavan sekä suomalaistaustaisten poikien että ulkomaalaistaustaisten nuorten toiselle asteelle siirtymistä (Silliman 2017).

Pohjoismaissa koulujen välisten osaamiserojen on kuitenkin kansainvälisesti vertaillen todettu olevan pieniä. Suomessakin kouluun liittyvät tekijät selittävät vähän suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten oppilaiden välisestä osaamiserosta (Harju-Luukkainen et al. 2014; Kirjavainen & Pulkkinen 2017).

Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten oppimiseen liittyy siten useita erityiskysymyksiä verrattuna suomalaistaustaisiin lapsiin. Näitä erityiskysymyksiä ovat vanhempien kotoutumisen sujuminen, lapsen kouluhistoria ja hänen vanhempiensa koulutustaso ennen maahanmuuttoa sekä perheen monikielisyys ja lapsen suomen- tai ruotsin kielen oppiminen (Arvonen 2011). Se, miten koulujärjestelmä ja yhteiskuntapolitiikka huomioivat nämä tekijät ja pystyvät tasoittamaan niitä johtuvia oppimisen haasteita, näkyy lapsen ja nuoren koulutuspolun sujumisena, tutkintojen suorittamisena, koulussa menestymisenä ja mieleisen työn saamisena.

Koulun opetuskielen opettaminen on yksi tärkeä rakenteellinen, koulujärjestelmään liittyvä tekijä muunkielisten lasten oppimisessa (Arvonen 2011). Koulukielen oppiminen on muunkieliselle koululaiselle koko kouluaajan sekä oppimisen kohde että väline, jolla hän oppii kouluaineita. Muunkieliset oppilaat joutuvatkin tekemään moninkertaisen työn oppiakseen sekä kielen että oppisisällöt. (Kyttälä et al. 2013.) Kun lapsen kotikieli ja koulun opetuskieli poikkeavat toisistaan, on lapsen ja nuoren osaamisen koulussa todettu olevan heikompaa (Kirjavainen & Pulkkinen 2017). Tämä koskee erityisesti ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisia koululaisia, joista vain 11 prosentilla kotikieli oli sama kuin opetuskieli, mutta myös monia toisen sukupolven lapsia, joista vain 28 prosentilla kotikieli oli suomi, ruotsi tai saame (Lappi 2017).

Maahanmuuttotausta	Lukumäärä***
Pakolaistaustaiset 1. sukupolvi*	8786
Pakolaistaustaiset 2. sukupolvi**	4381
Muut maahanmuuttajataustaiset 1. sukupolvi*	13583
Muut maahanmuuttajataustaiset 2. sukupolvi**	3209
Suomalaistaustaiset	36458
Yhteensä	66417

*Ulkomailla syntyneet; ** Suomessa syntyneet, *** maasta pois muuttaneet eivät mukana

Taulukko 1. Ulkomaalaistaustaiset ulkomailla syntyneet (1971–1999) ja Suomessa syntyneet (1986–1999) sekä kaltaistettu otos suomalaistaustaisista (syntyneet 1971–1999).

Tässä tutkimuksessa tutkitaan maahanmuuttotaustan ja sukupolven yhteyttä toisen asteen koulutuksen aloittamiseen, keskeyttämiseen ja suorittamiseen sekä ammattikorkeakoulun ja yliopisto-opintojen suorittamista rekisteritietojen avulla. Tutkittavat ovat 1971–1999 syntyneet kaikki ulkomaalaistaustaiset, jotka asuivat Suomessa 1990–2015.

Aineisto ja menetelmä

Tutkimuksemme aineisto on osa pohjoismaista vertailututkimusta *Coming of age in exile – Health and socioeconomic inequity in young refugees in Nordic welfare states* (www.CAGE.ku.dk), jossa tutkitaan maahanmuuttajataustaisten, lapsena Pohjoismaihin muuttaneiden koulutuspolkuja, työmarkkinaosallisuutta sekä terveyden yhteyttä kouluttautumiseen ja työmarkkinoille osallistumiseen eri Pohjoismaissa. NordForsk-rahoitteiseen hankkeeseen osallistuvat Tanska, Norja, Ruotsi ja Suomi.

Väestörekisterikeskukselta (VRK) saatiin henkilötiedot kaikilta niiltä tutkittavilta, jotka olivat syntyneet 1971–1999, muuttaneet Suomeen alaikäisinä, asuneet Suomessa pysyväisluonteisesti 1990–2015 ja joiden syntymämaa oli niin sanottu pakolaismaa. ”Pakolaismaiksi” määritettiin kaikki Saharan etelänpuoleiset maat (lukuun ottamatta Etelä-Afrikkaa), Lähi-idän maat kuten Iran, Irak ja Afganistan, entisen Jugoslavian alueen maat, Chilestä 1970-luvulla sekä Vietnamista 1980-luvulla Suomeen muuttaneet. Lisäksi pakolaismaiksi määritettiin Kambodža, Myanmar/

Burma, Laos, Bangladesh, Sri Lanka ja Pakistan. Muissa Pohjoismaissa on saatavilla tieto oleskeluluvan perusteesta, jonka avulla voitiin määrittellä pakolaistaustaiset ja muut maahanmuuttajataustaiset. Suomessa tätä tietoa ei ole saatavilla, ja siksi käytettiin syntymämaata pakolaisuuden osoittimena.

Väestörekisterikeskukselta (VRK) saatiin henkilötiedot myös muista 1971–1999 ulkomailla syntyneistä ja Suomeen alaikäisinä muuttaneista. Tässä ryhmässä ovat Euroopan maantieteellisellä alueella syntyneet (lukuun ottamatta entistä Jugoslaviaa) sekä entisessä Neuvostoliitossa, Venäjällä ja Virossa syntyneet. VRK:lta saatiin myös tiedot iältään pakolaistaustaisiin kaltaistetuista suomalaistaustaisista. Suomalaistaustainen määriteltiin henkilöksi, joka on syntynyt Suomessa ja jonka molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomessa ja jotka ovat rekisteröineet äidinkielekseen jonkin Suomen kansalliskielen. Lisäksi VRK:sta saatiin henkilötiedot kaikista toisen sukupolven 1986–1999 Suomessa syntyneistä pakolaistaustaisista ja muista maahanmuuttajataustaisista. Heidät määriteltiin siten, että molemmat vanhemmat (tai ainoa tiedossa oleva vanhempi) olivat syntyneet jossain pakolaismaassa tai muualla ulkomailla. Vertailua varten käytössä oli siis tiedot kaikista ulkomailla syntyneistä ja ulkomaalaistaustaisille vanhemmille Suomessa syntyneistä henkilöistä.

VRK:n tietoihin yhdistettiin Tilastokeskuksen rekisteritiedot opiskeluista ja tutkinnoista, pääasiallisesta toiminnasta, sosioekonomisesta asemasta (tulot, ammatti, työllisyys) ja asuinalueesta vuosilta 1990–2015. Tähän lisättiin myös tutkimushenkilön vanhempien koulutus-, tulo- ja sosioekonomista asemaa kuvaavat tiedot Tilastokeskuksesta.

Tutkimuksesta poistettiin ulkomaalaistaustaisista ne, jotka ovat muuttaneet Suomesta pois (n=6728). Osa poismuuttaneista on voinut muuttaa Suomeen takaisin, mutta käytössä oli tieto vain ensimmäisestä poismuutosta. Lisäksi tutkimusjoukkoa rajattiin niin, että mukaan otettiin vain ne henkilöt, jotka olivat muuttaneet alaikäisinä Suomeen ennen vuotta 2005, jotta koulu- ja opiskelutietoja on mielekästä tarkastella. Taulukossa 1 on esitetty eri sukupolviin kuuluvien lukumäärät.

Tutkimuksen ensimmäisen sukupolven henkilöt olivat siis 16–44-vuotiaita ja toisen sukupolven nuoret ovat 16–29-vuotiaita vuonna 2015. Aineistoa analysoitiin pääosin sukupolven ja maahanmuuttotauhan mukaan. Esitämme myös tuloksia ensimmäisen sukupolven pakolaistaustaisista yleisempien lähtömaiden mukaisesti. Toisen sukupolven maahanmuuttajataustaiset

ovat varsin nuoria tässä aineistossa, ja osalla heistä opiskelut on edessä vasta tulevaisuudessa.

Tilastokeskuksen tiedot sisältävät on kaikki nuoren aloitetut tutkinnot 1990–2015 väliseltä ajalta ja kaikki suoritettut tutkinnot, jotka on koodattu ISCED-luokituksen (Unesco International Standard Classification of Education) mukaisesti. Lisäksi tutkimuksessa on mukana tiedot tutkintojen suoritusvuosista. Koulutusluokitus ISCED on kansainvälistä vertailua varten kehitetty luokitus. Tässä käytämme ISCED-luokituksen koulutusastetietoa, joka saa seuraavat arvot:

- 3=ylempi toisen asteen tutkinto (lukio- ja toisen asteen ammatillinen koulutus, ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot),
- 4=erikoisammattitutkinto,
- 5=ammattillisen opistoasteen tutkinnot,
- 6=ammattikorkeakoulututkinto, teknillisten oppilaitosten insinöörin tutkinnot, metsätalousinsinöörin ja merikapteenin tutkinnot sekä yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot;
- 7=ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot, yliopistojen ylemmät korkeakoulututkinnot;
- 8=lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot.

Toisen asteen tutkinnon suorittaneeksi määrittelimme nuoren, jonka suoritettu ISCED-tutkinto sai arvoja 3–8 ja kirjattu suoritusvuosi oli ennen hänen 25 ikävuottaan. Oletimme, että nuori on suorittanut toisen asteen tutkinnon ennen yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista. Toisen asteen opintonsa keskeyttäneeksi määrittelimme nuoren, jolle oli kirjattu toisen asteen opintojen aloitus tavoitetutkintona, mutta tutkinnon suoritusvuositieto puuttui alle 25-vuotiaana. Osa nuorista opiskeli vielä toisen tai korkeamman asteen tutkintoa 25-vuotiaana, jotka on huomioitu tässä omana ryhmänään. Nuori, joka ei ollut aloittanut lainkaan toisen asteen opintoja, määriteltiin sellaiseksi, jolta puuttuivat opiskelu- ja tutkintorekisteritiedot a) korkeimmasta suoritetusta tutkinnosta, b) muista suoritetuista ISCED-luokituksen tutkinnoista ja c) tavoitetutkinnoista. Nämä nuoret olivat suorittaneet vain peruskoulun opinnot.

Opintojen kulkua tarkasteltiin myös nuoren maahanmuuttoajan mukaan, sillä aikaisemmista tutkimuksista tiedetään, että mitä vanhempana nuori muuttaa Suomeen, sitä haasteellisempaa on koulunkäynti varsinkin heillä, joilla on vähän koulunkäyntihistoriaa takana (Alitolppa-Niitamo 2004, Teräs et al. 2010). Myös koulumenestyksen (9. luokan kaikkien aineiden keskiarvo) yhteyttä toisen asteen opintojen sujumiseen tutkittiin. Keskiarvotiedot puuttuivat niiltä, jotka eivät olleet hakeneet yhteisvalin-

	Pakolaistaustaiset 1.sukupolvi (n=8786)	Pakolaistaustaiset 2.sukupolvi (n=4381)	Muut maahanmuuttaja- taustaiset 1. sukupolvi (n=13583)	Muut maahanmuuttaja- taustaiset 2. sukupolvi (n=3209)	Suomalais- taustaiset (n=36458)
Tyttö	46,2	48,8	48,9	47,8	49,8
Poika	53,8	51,2	51,1	52,2	50,2
Yhteensä	100	100	100	100	100
Maahanmuuttoikä, keskiarvo (SD)	9,2 (4,5)		9,3 (4,5)		
Alle 6-vuotias	31,7		30		
7-12-vuotias	40,7		41,9		
13-17-vuotias	27,6		28		
Yhteensä	100		100		
Muuttanut pois Suomesta, %	6,5	11,2	17,2	17,6	1,2

Taulukko 2. Tutkittavien sukupuoli, maahanmuuttoikä ja Suomesta pois muutto maahanmuuttotaustan mukaan.

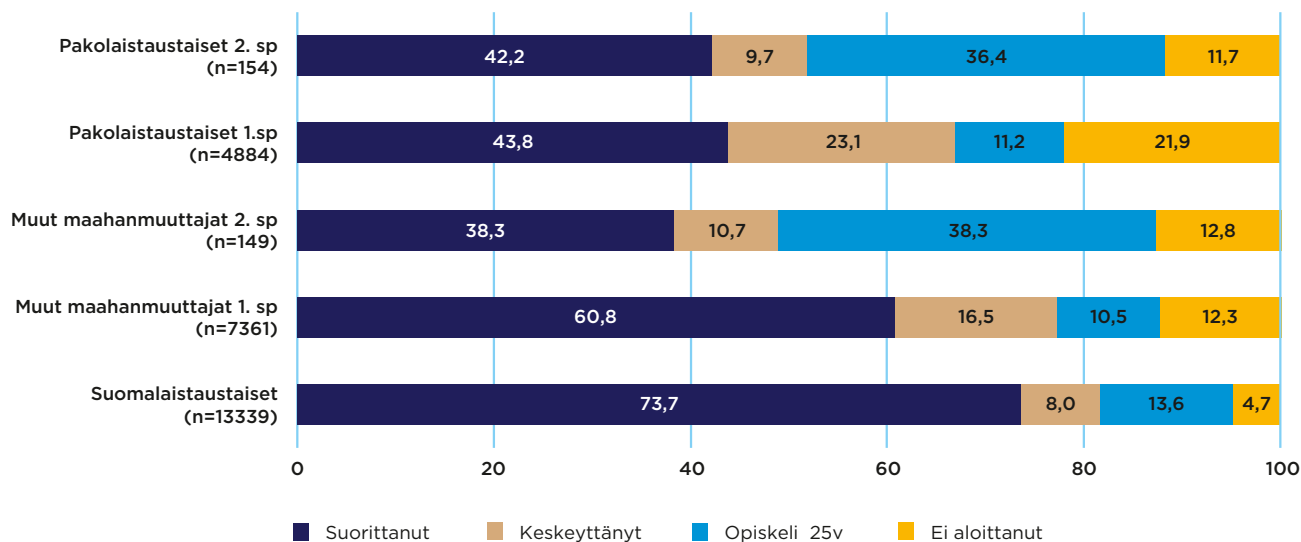
	Pakolaistaustaiset 1.sukupolvi (n=8786)	Pakolaistaustaiset 2.sukupolvi (n=4381)
Afganistan	6,3 (n=549)	0,1
Irak	17,9 (n=1568)	9,4
Iran	9,1 (n=800)	4,3
Somalia	21,6 (n=1896)	34,2
Ent. Jugoslavia	20,8 (n=1825)	18,8
Vietnam	9,5 (n=833)	20,2
Muut	15 (n=1315)	13,1
Yhteensä	100	100

Taulukko 3. Pakolaistaustaisten taustamaat, %.

nassa mihinkään toisen asteen oppilaitokseen. Keskiarvotieto puuttui 25 prosentilta ulkomailla syntyneistä.

Lisäksi tutkittiin myös korkeakoulututkinnon suorittaneita maahanmuuttotaustan mukaan. Tutkinnon suorittamisen ikäraajaksi asetettiin 30 vuoden ikä. Tämä koskee vain ensimmäistä sukupolvea, sillä toisen sukupolven maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat liian nuoria tähän tarkasteluun. Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittajan korkein tai muu rekisteröity tutkinto vaihteli ISCED-luokituksella 6–8, ja suoritusvuosi oli ennen hänen 30 ikävuottaan. Nuorella voi olla useita tavoitettuja samoin kuin useita suoritettuja tutkintoja. Tässä huomiointiin nuoren korkein suoritettu tutkinto.

Äidin koulutus on tärkeä lapsen koulutuspolkuun vaikuttava tekijä (Hill & King 1995; Björklund & Salvanes 2011). Äidin saavuttama koulutustaso usein korreloi lapsen koulutustason kanssa. Kun selvitimme lapsen äidin ja isän korkeinta tutkintotietoa, silloin kun nuori oli 15-vuotias, puuttui tämä tieto suurelta osalta vanhemmista. Tästä syystä maahanmuuttajataustaisten vanhempien koulutustiedon yhteyttä lapsen koulutukseen ei voida tässä tarkemmin tutkia. Myöhemmissä tutkimuksissa kannattaakin tehdä tutkimusta maahanmuuttajataustaisten vanhempien tulojen, varallisuuden ja työllisyyden yhteydestä lasten kouluttautumiseen. Tilastokeskuksen ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten tutkintotietoja on tällöin hyvä täydentää haastattelu- tai kyselytutkimuksella saaduilla tiedoilla.

Kuvio 1. Toisen asteen opintojen kulku ennen 25 ikävuotta maahanmuuttotaustan ja sukupolven mukaan, % (sp=sukupolvi).

Tulokset

Tutkimusjoukossa oli poikia hieman enemmän kuin tyttöjä, ja erityisen suuri ero sukupuolten määrässä oli pakolaismaista tulleilla (poikia oli 8 % enemmän kuin tyttöjä, taulukko 2). Pakolaistaustaiset ja muut maahanmuuttajat olivat muuttaneet Suomeen keskimäärin saman ikäisinä. Kolmasosa tutkittavista oli muuttanut Suomeen alle 6-vuotiaana, 41–42 prosenttia 7–12-vuotiaana ja vajaa kolmannes oli muuttanut 13–17-vuotiaana. Viimeksi mainitulla ikäryhmällä on usein haasteita kouluun ja uuteen kotimaahan sopeutumisessa sekä koulukielen ja jo tässä vaiheessa vaativien oppisisältöjen oppimisessa (esim. Alitolppa-Niitamo 2004). Eniten maasta pois muuttaneita oli muiden maahanmuuttajataustaisten ryhmässä (noin viidesosa), mutta myös noin kymmenesosa Suomessa syntyneistä pakolaistaustaisista oli muuttanut pois maasta.

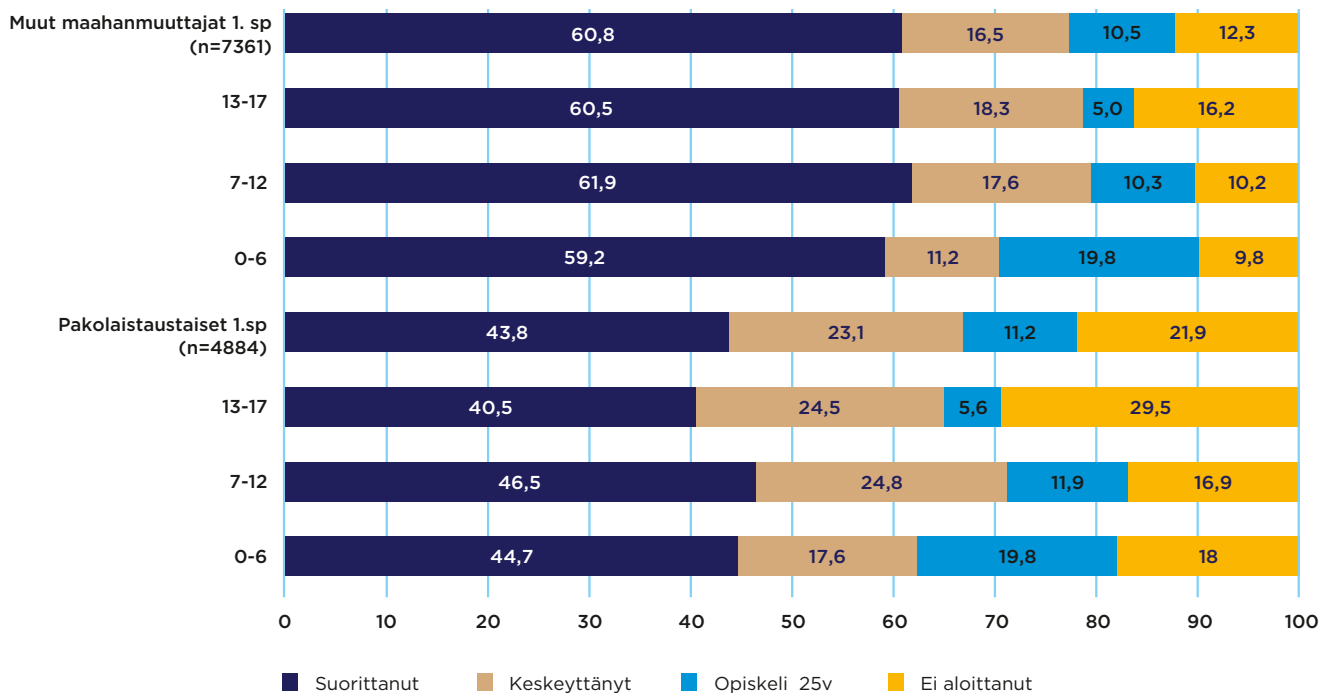
Suurin osa pakolaistaustaisista on Somaliasta (22 %), entisen Jugoslavian alueelta (21 %) ja Irakista (18 %) tulleita (taulukko 3). Toisessa sukupolvessa vanhempien yleisimmät syntymämaat olivat vastaavasti suuruusjärjestyksessä Somalia, Vietnam ja entisen Jugoslavian maat.

Ensimmäisen sukupolven muut kuin pakolaistaustaiset maahanmuuttajat olivat suorittaneet eniten toisen asteen tutkintoja 25 ikävuoteen mennessä (61 %, kuvio 1). Yleisesti eniten tutkintoja olivat suorittaneet valtaväestön nuoret (74 %). Vähiten toisen asteen tutkintoja olivat vastaavasti suorittaneet Suomes-

sa syntyneet muut kuin pakolaistaustaiset (38 %), mutta he olivat vuonna 2015 varsin nuoria ja heidän opintonsa olivat vielä edessä tai heistä suuri osa opiskeli vielä 25-vuotiaana. Eniten opintonsa keskeyttäneitä ja niitä, jotka eivät olleet aloittaneet lainkaan toisen asteen opintoja, oli ensimmäisen sukupolven pakolaistaustaisissa (23 % ja 22 %). Vähiten opintonsa keskeyttäneitä oli suomalaistaustaisissa nuorissa (8 %).

Maahanmuuttoikä vaikutti nuoren opintopolkuun, sillä 13–17-vuotiaana Suomeen niin sanotuista pakolaismaista muuttaneissa oli vähiten toisen asteen opintonsa suorittaneita ja eniten niitä, jotka eivät olleet aloittaneet toisen asteen opintojaan lainkaan verrattuna nuorempina muuttaneisiin (kuvio 2). Toisen asteen opintonsa oli keskeyttänyt noin joka neljäs 13–17-vuotiaana muuttaneista pakolaistaustaisista. Pikkulapsena (alle 6-vuotiaana) muuttaneissa oli eniten 25-vuotiaana opiskelevia ja 7–12-vuotiaana muuttaneiden joukossa oli eniten jo tutkinnon suorittaneita (47 %) pakolaistaustaisissa. Ulkomailla syntyneissä muissa maahanmuuttajissa oli pakolaistaustaisia enemmän tutkinnon suorittaneita riippumatta maahanmuuttoikästä. Heistä pikkulapsena muuttaneet keskeyttivät opintonsa harvemmin kuin vanhempana Suomeen muuttaneet.

Ylioppilastutkinto on yleinen toisen asteen tutkinto. Ylioppilastutkintoja olivat eniten suorittaneet ulkomaalaistaustaisista muut kuin pakolaistaustaiset Suomessa syntyneet maahanmuuttajanuoret (34 %) ja vähiten pakolaistaustaiset Suomessa

Kuvio 2. Toisen asteen opintojen kulku ennen 25 ikävuotta ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisilla maahanmuuttoian mukaan, % (sp=sukupolvi).

syntyneet (19 %) (taulukko 4). Pakolaistaustaisia ylioppilastutkinnon suorittaneita oli puolet vähemmän kuin suomalaistaustaisia. Afganistanilaisista, iranilaisista ja vietnamilaisista nuorista yli neljäsosa oli suorittanut ylioppilastutkinnon (liitekuvi 1), kun somalinuorista vain 12 prosentilla oli ylioppilastutkinto. Kuitenkin somalityöistä lähes joka neljännellä oli ylioppilastutkinto, sillä pakolaistaustaiset tytöt olivat suorittaneet poikia enemmän ylioppilastutkintoja iranilaistaustaisia lukuun ottamatta.

Koulumuotoisen opetuksen rinnalla tutkinnon voi suorittaa myös oppisopimuskoulutuksessa, jossa eniten toisen asteen opintoja suorittivat suomalaistaustaiset nuoret (10 %) ja ensimmäisen sukupolven muut kuin pakolaistaustaiset maahanmuuttajanuoret (8 %) (taulukko 4). Merkittävää on, että pakolaistaustaisissa nuorissa sekä muut maahanmuuttajat -ryhmään kuuluvissa toisen sukupolven nuorissa oli huomattavasti vähemmän oppisopimuskoulutuksessa olevia kuin muissa ryhmissä. Oppisopimuskoulutuksestakin nuori voi jatkaa korkeamman tason koulutukseen. Ulkomailla syntyneet nuoret suorittivat toisen asteen tutkinnon keskimäärin vuoden vanhempina kuin suomalaistaustaiset mutta Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset hieman nuorempina kuin suomalaistaustaiset.

Kun tarkastellaan pakolaistaustaisia lähtömaittain (liitetaulukko 2), eniten toisen asteen tutkintoja olivat suorittaneet entisen Jugoslavian maista tulleet (55 %) ja vähiten Somaliasta tulleet (27 %). Eniten opintonsa keskeyttäneitä oli Somaliassa syntyneissä (31 %) ja vähiten Afganistanissa syntyneissä (17 %). Noin kolmasosa somali- ja vietnamilaistaustaisista ei ollut aloittanut lainkaan toisen asteen opintoja 25 ikävuoteen mennessä (34 % ja 28 %).

Kaikissa ulkomaalais- ja suomalaistaustaisissa ryhmissä naiset suorittivat miehiä enemmän toisen asteen tutkintoja lukuun ottamatta vietnamilaismiehiä. Toisaalta pakolaistaustaisissa naisissa oli miehiä enemmän niitä, jotka eivät olleet aloittaneet lainkaan toisen asteen opintojaan (lukuun ottamatta iranilaistaustaisia). Esimerkiksi somalitaustaisista naisista 39 % ei ollut aloittanut lainkaan toisen asteen opintojaan 25 ikävuoteen mennessä verrattuna n. 30 % somalimiehiin. Tämä sukupuoliero oli suurin yleisemmissä ”pakolaismaissa”. Miehet keskeyttivät opintonsa naisia useammin kaikista yleisimmistä ”pakolaismaista” tulleista. Eniten opintonsa keskeyttäneitä oli somalisyntyisissä miehissä (36,5 %) (liitetaulukko 3).

	Pakolaistaustaiset 1.sukupolvi (n=8786)	Pakolaistaustaiset 2.sukupolvi (n=4381)	Muut maahan- muuttaja- taustaiset 1. sukupolvi (n=13583)	Muut maahan- muuttaja- taustaiset 2.sukupolvi (n=3209)	Suomalais- taustaiset (n=36458)
Ylioppilastutkinto, %	19,6	18,9	34,4	27,1	42,1
Oppisopimuskoulutus II asteella, %	4,8	0,4	8,1	0,8	9,9
Suoritusikä korkeimmassa toisen asteen tutkinnossa, keskiarvo	22 (3,4)	19,5 (1,0)	21,6 (3,4)	19,5 (1,1)	20,7 (3,2)
Suoritusikä korkeimmassa ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnossa keskiarvo	26,7 (3,1)	24,3 (1,6)	26,5 (2,9)	24,1 (1,6)	26 (3,0)

Taulukko 4. Ylioppilastutkinnon suorittaneet, oppisopimuskoulutuksessa olleet ja tutkintojen keskimääräinen suoritusikä maahanmuuttotaustan mukaan. Keskihajonnat suluisissa.

Huolestuttavaa sukupuolten tasa-arvon kannalta on se, että kaikissa ulkomaalaisryhmissä naiset useammin kuin miehet eivät olleet aloittaneet lainkaan toisen asteen opintoja 25 ikävuoteen mennessä. Perusasteella olisi hyvä intensiivisesti tukea, motivoita ja ohjata maahanmuuttajataustaisia tyttöjä toisen asteen koulutukseen. Toisaalta kun kaikissa ryhmissä miehet keskeyttivät toisen asteen opintonsa naisia useammin, tulee miesten opintojen ohjaukseen ja tukeen toisella asteella panostaa erityisesti ja enemmän kuin nykyään.

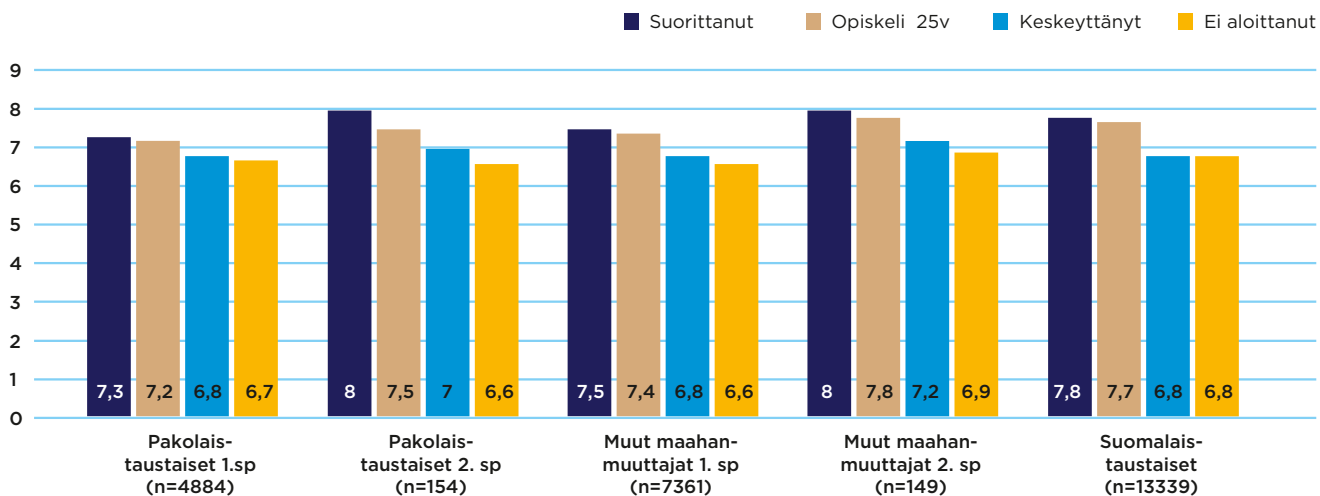
Perusopetuksen koulumenestys on yhteydessä nuoren jatko-opintoihin hakeutumiseen, sitoutumiseen ja valmistumiseen (esim. Kilpi-Jakonen 2017). Kun tarkastellaan yhdeksännen luokan kaikkien aineiden keskiarvoja toisen asteen opintojen sujumiseen, huomataan, että perusopetuksen keskiarvot ovat johdonmukaisesti yhteydessä toisen asteen opintojen sujumiseen (kuvio 3). Tutkinnon suorittaneilla oli korkeimmat yhdeksännen luokan keskiarvot, kun taas niillä, jotka olivat hakeneet toiselle asteelle mutta eivät olleet aloittaneet opintojaan, keskiarvot olivat alhaisimmat. Tutkinnon suorittaneilla Suomessa syntyneillä pakolaistaustaisilla ja muilla maahanmuuttajataustaisilla oli muita korkeammat ryhmäkeskiarvot (8,0).

Tutkimuksessa selvitettiin myös ammattikorkeakoulun ja yliopiston alempien ja ylempien tutkintojen suorittamista 30 ikävuoteen mennessä (kuvio 4). Yleisesti ulkomaalaistaustaiset suorittivat näitä tutkintoja suomalaistaustaisia merkittävästi vähemmän. Ulkomaalaistaustaisista ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkintoja olivat eniten suorittaneet muut kuin pakolaistaustaiset maahanmuuttajat (26 %). Suomessa syntyneet ul-

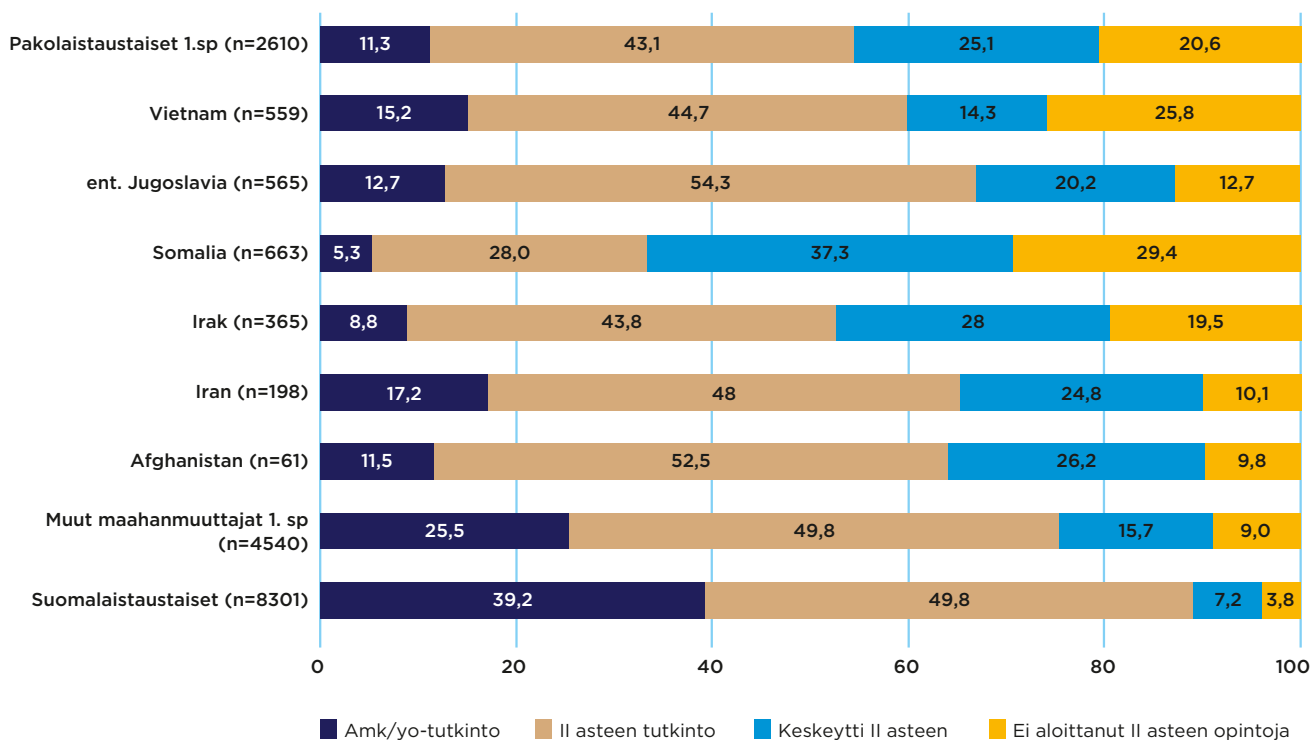
komaalaistaustaiset olivat valmistuneet ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta keskimäärin vajaa kaksi vuotta nuorempina kuin suomalaistaustaiset ja ulkomailla syntyneet (taulukko 4). Lähes puolet muut maahanmuuttajataustaiset -ryhmään kuuluvista oli suorittanut toisen asteen tutkinnon ennen 30 ikävuotta. Kun tarkastellaan pakolaistaustaisia lähtömaittain, yli puolet entisen Jugoslavian maista ja Afganistanista tulleista oli suorittanut toisen asteen tutkinnon 30 ikävuoteen mennessä.

Samoin kuin alle 25-vuotiaina toisen asteen tutkinnon suorittaneissa, kaikissa ryhmissä alle 30-vuotiaina naiset suorittivat ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkintoja enemmän kuin miehet (lukuun ottamatta vietnamilaisyntyisiä, liitetaulukko 4). Suomalaistaustaisissa ja muut maahanmuuttajat -ryhmässä miehet olivat puolestaan suorittaneet naisia enemmän toisen asteen tutkintoja. Miehet keskeyttivät toisen asteen opintonsa naisia useammin kaikissa ryhmissä ennen 30 ikävuottaan. Eniten keskeyttäneitä oli pakolaistaustaisissa miehissä, joista kolmasosa oli keskeyttänyt toisen asteen opintonsa ennen 30 ikävuottaan. Iranilais- ja irakilaismiehistä noin kolmasosa ja afganistanilaismiehistä 43 prosenttia oli keskeyttänyt toisen asteen opintonsa. Somalimiehistäkin 44 prosenttia oli keskeyttänyt opintonsa, ja somaliniaisista 43 prosenttia ei ollut aloittanut opintojaan ollenkaan 30 ikävuoteen mennessä. Viidesosa jugoslavalais-, iranilais- ja afganistanilaisnaisista oli suorittanut ammattikorkeatai yliopistotutkinnon ja puolet toisen asteen tutkinnon.

Lopuksi tarkasteltiin suoritetuista tutkintoja vuonna 2015 maahanmuuttotaustan ja syntymämaan mukaan. Tuolloin tutkittavat olivat iältään 16–44-vuotiaita (kuvio 6). Muut maahanmuut-

Kuvio 3. Yhdeksännen luokan kaikkien aineiden keskiarvot nuoren toisen asteen opintojen kulun mukaan 25 ikävuoteen mennessä maahanmuuttotousta mukaan.

Kuvio 4. Opintojen kulku ennen 30 ikävuotta maahanmuuttotousta ja lähtömaan mukaan, %.

tajat -ryhmään kuuluvat olivat suorittaneet ammattikorke- tai yliopistotutkintoja lähes yhtä usein kuin suomalaistaustaiset (18 % ja 21 %). Muut ulkomaalaistaustaiset olivat suorittaneet näitä tutkintoja paljon vähemmän. Toisen asteen tutkintoja oli suorittanut yli puolet muut maahanmuuttajat -ryhmästä ja suomalaistaustaisista sekä pakolaistaustaisista irakilaiset ja entisen Jugoslavian alueelta tulleet.

Eniten opintonsa keskeyttäneitä oli somalitaustaisissa (27 %), mutta myös joka viides irakilainen ja iranilainen oli keskeyttänyt opintonsa. Vähiten niitä, jotka eivät olleet lainkaan aloittaneet opintojaan, oli muissa maahanmuuttajataustaisissa (17 %) ja eniten somalitaustaisissa (33 %). Naiset olivat jälleen suorittaneet miehiä enemmän kaikkia tutkintoja. Poikkeuksen tekivät muut maahanmuuttajataustaiset -ryhmän miehet, suomalais- taustaiset miehet ja vietnamlaismiehet, jotka olivat suorittaneet naisia enemmän toisen asteen tutkintoja. Jälleen miehet kaikissa ryhmissä keskeyttivät opintonsa useammin kuin naiset.

Vastaavasti, kuten 25 ja 30 ikävuoteen mennessä, niissä, jotka eivät olleet aloittaneet lainkaan opintojaan, oli vuonna 2015 enemmän naisia kuin miehiä. Poikkeuksen tekivät naiset Iranista ja entisen Jugoslavian alueelta tulleista sekä muut maahanmuuttajataustaiset -naiset sekä suomalaistaustaiset. Eniten vähintään toisen asteen tutkintoja olivat suorittaneet suomalais- taustaiset (73 %) ja muut maahanmuuttajataustaiset -ryhmään kuuluvat (69 %). Pakolaistaustaisista noin 60 prosenttia afganistanilaisista, vietnamlaisista ja entisen Jugoslavian alueelta tulleista ja lähes 60 prosenttia iranilaisista ja irakilaisista olivat vähintään toisen asteen tutkinnon haltijoita (liitetaulukko 4).

Pohdinta

Suomen koulutusjärjestelmää kiitellään yhdeksi parhaimmaksi OECD-maissa (Kups ym. 2019, s.10). Tämän tutkimuksen mukaan tutkintojen suorittamisella mitattuna se ei kuitenkaan ole sitä ensimmäisen sukupolven alaikäisinä Suomeen muuttaneille, eikä myöskään toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisille siitä huolimatta, että koulutuspolitiikassa pyritään tasa-arvoistamaan koulutusmahdollisuuksia. Kouluissa toteutetut toimet ja oppilaan tuki eivät näytä olevan riittävän vaikuttavia, jotta ne tasoittaisivat nuorten taustoista aiheutuvia koulutuseroja.

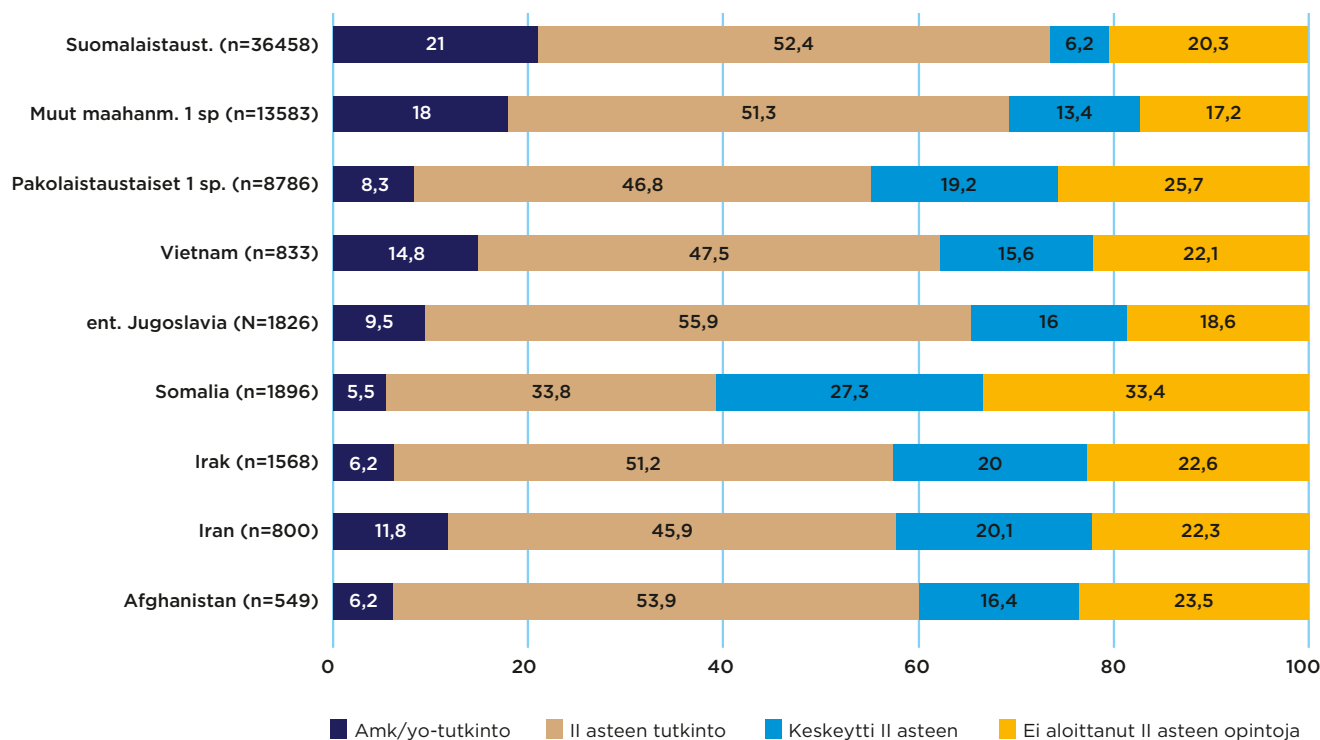
Nuoren siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen opintoihin on kriittinen siirtymä nuoren tulevaisuuden kannalta. Tällöin nuori valitsee opintouransa ja aloittaa opinnot tulevaisuuden (ensimmäistä) ammattiaan varten. (Teräs & Kilpi-Jakonen

2013; Holopainen ym. 2017.) Kaikista vuonna 2012 peruskoulun päättäneistä 92 prosenttia siirtyi toiselle asteelle (puolet lukioon ja 42 % ammatillisiin oppilaitoksiin) ja kahdeksan prosenttia ei jatkanut mihinkään tutkintoon johtavaan koulutukseen (SVT 2012). Tässä nivelvaiheessa julkinen valta pyrkii säätelemään ja hallinnoimaan nuoria niin, että mahdollisimman moni hakee, pääsee ja aloittaa opintonsa toisella asteella ja myös valmistuu sieltä. Opintopolku perusopetuksesta toiselle asteelle voi olla kuitenkin varsin mutkitteluva tai katkonainen, sillä usean suomalaistutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaiset hakevat kantaväestöä vähemmän toiselle asteelle ja keskeyttävät opintonsa useammin kuin kantasuomalaiset (esim. Kilpi 2010; Kilpi-Jakonen 2017).

Vuonna 2015 muunkielisistä 20 vuotta täyttäneistä vajaa puolet ja kotimaisten kielten puhujista 76 prosenttia oli suorittanut jonkin tutkinnon peruskoulun jälkeen (Portin ym. 2017). Toisessa tutkimuksessa 18–24-vuotiaat maahanmuuttajat olivat keskeyttäneet varhain koulunkäyntinsä yli kaksi kertaa useammin kuin kantasuomalaiset (18 % miehistä ja 11 % naisista, kantasuomalaiset vastaavasti 8 % ja 4 %). Keskeyttäneiksi määriteltiin ne, jotka olivat suorittaneet korkeintaan peruskoulun ja jotka eivät olleet tutkimushetkellä opiskelemassa toisen asteen tutkintoon johtavassa koulutuksessa tai kurssikoulutuksessa. (Larja et al. 2015.)

Tutkimuksemme tulokset vahvistavat aikaisempia tutkimustuloksia. Kun seurattiin vuosina 1971–1999 syntyneiden kohorttien koulutusta heidän 25 ikävuoteensa asti, ilmeni että ulkomaalaistaustaiset suorittivat toisen asteen tutkintoja suomalaistaustaisia vähemmän (38 % – 61 % vs. 74 %). Suorittaneiden määrät kasvoivat 30 ikävuoteen mennessä, jolloin vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita oli suomalaistaustaisissa 89 prosenttia, muissa maahanmuuttajataustaisten ryhmässä 75 prosenttia ja pakolaistaustaisissa 54 prosenttia. Erot suomalaistaustaisiin pienenevät edelleen, kun tarkasteltiin vuoden 2015 tilannetta: vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden ero suomalaistaustaisiin oli muissa maahanmuuttajataustaisissa neljä prosenttiyksikköä ja pakolaistaustaisissa 18 prosenttiyksikköä.

Tämän rekisteritutkimuksen perusteella ulkomaalaistaustaiset nuoret suorittivat tutkintoja suomalaistaustaisia vähemmän riippumatta nuoren maahanmuuttosyystä ja riippumatta siitä, oliko nuori syntynyt Suomessa vai ulkomailla. Tässä tutkimuksessa ulkomailla syntyneet olivat muuttaneet Suomeen alaikäisinä, ja heistä pakolaistaustaisilla alle 6-vuotiaana muuttaneiden koulutuspolut olivat myönteisemmät kuin 13–17-vuo-

Kuvio 5. Suoritetut tutkinnot vuoteen 2015 mennessä maahanmuuttotaustan ja lähtömaan mukaan, % (sp=sukupuoli, amk/yo-tutkinto=ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinto).

tiaina muuttaneilla. Opintonsa keskeyttäneitä oli eniten pakolaistaustaisessa ensimmäisessä sukupolvessa, sillä heistä 23 prosenttia oli keskeyttänyt toisen asteen opintonsa 25 ikävuoteen mennessä ja joka neljäs 30 ikävuoteen mennessä. Ensimmäisen sukupolven alaikäisinä maahan muuttaneista pakolaistaustaisista noin joka viides ei ollut aloittanut lainkaan toisen asteen opintoja Suomessa.

Pakolaistaustaisista Somaliassa syntyneet suorittivat vähiten toisen asteen tutkintoja (27%), ja heissä oli eniten niitä, jotka eivät olleet lainkaan hakeneet toisen asteen opintoihin (34%). Vastaavasti muista pakolaismaista tulleista 40-55 prosenttia suoritti toisen asteen tutkinnon ennen 25 ikävuotta. Somali-taustaisissa oli myös eniten opintonsa keskeyttäneitä (31%) verrattuna muihin pakolaistaustaisiin ja muut maahanmuuttaja-ryhmään kuuluviin. 30 ikävuoteen mennessä noin kolmannes somalitaustaista oli suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon. Somalitytöt suorittavat kuitenkin tutkintoja enemmän kuin somalipojat, joiden toisen asteen keskeyttäminen on huolestuttavan yleistä. 25 ikävuoteen mennessä 40 prosenttia ja 30 ikävuoteen mennessä 44 prosenttia somalipojista oli kes-

keyttänyt toisen asteen opintonsa (vs. somalitytöt 23% ja 27%). Toisaalta somalitytöissä oli eniten niitä, jotka eivät aloittaneet lainkaan toisen asteen opintoja ennen 25 ikävuottaan (39%) ja ennen 30 ikävuottaan (43%).

Aikaisemmissa tutkimuksissa ulkomaalaistaustaiset opiskelijat ovat nimenneet keskeyttämisen syiksi opetuskielen vaikeudet, puutteelliset opiskeluvälit, taloudelliset vaikeudet ja vaikean perhe- ja elämäntilanteen (Teräs et al.2010). Ensimmäisen sukupolven somalitaustaiset ja heidän vanhempansa ovat paenneet romahtaneesta yhteiskunnasta, jossa koulunkäynti on ollut vaikeaa. Osa vanhemmista on luku- ja kirjoitustaidottomia, ja monilla vanhemmilla on vähän koulutusta ennen maahan muuttoa. Somalitaustaiset ovat myös näkyvä vähemmistöryhmä ihonvärinsä ja pukeutumisensa takia Suomessa, jolloin heitä voidaan kohdella syrjivästi koulumaa-ilmassa, asuinalueella ja yhteiskunnassa laajemminkin.

Pakolaistaustaisista entisen Jugoslavian alueelta tulleet ja afganistanilaiset olivat suorittaneet eniten toisen asteen tutkintoja ja keskeyttäneet vähän opintojaan ennen 25 ikävuottaan.

30 ikävuoteen mennessä vähintään toisen asteen tutkintoja oli suorittanut yli 60 prosenttia afganistanilaisista, iranilaisista ja entisen Jugoslavian alueelta tulleet. Entisen Jugoslavian alueelta tulleet vanhemmat ovat koulutetumpia kuin somalitaustaiset vanhemmat, mikä voi selittää heidän lastensa myönteisiä koulutusuria. He ovat myös ”eurooppalaisin” pakolaistaustainen ryhmä ihonvärittään ja kulttuuriltaan, jolloin he voivat säästyä ihonväriin ja etniseen ryhmään perustuvalta eriarvoistavalta kohtelulta (esim. Seikkula 2017).

Kiinnostavaa on se, että nuoret maahanmuuttajataustaiset tytöt suorittivat kaikkia tutkintoja enemmän kuin maahanmuuttajataustaiset pojat. Pakolaismaistakin tulleet nuoret naiset suorittavat tutkintoja enemmän kuin heidän maanmiehensä (lukuun ottamatta vietnamilaistyttöjä), vaikka monen nuoren lähtömaan sukupuolijärjestelmää voidaan pitää traditionaalisenä. Tässä sukupuolten koulutuksen tasa-arvoistamisessa suomalainen koulutusjärjestelmä on jossain määrin onnistunut. Toisaalta tiedämme, että yleisesti pojat suorittavat toisen ja sitä korkeampien asteiden tutkintoja tyttöjä vähemmän ja keskeyttävät opintonsa useammin riippumatta maahanmuuttotauasta (Portin et al. 2017). Koulua pitäisikin kehittää niin, että eritaustaiset pojat motivoituisivat ja sitoutuisivat opintoihinsa vahvemmin.

Parasta olisi verrata Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten nuorten, eli toisen sukupolven, koulutuspolkuja valtaväestöön kuuluviin, mutta heitä oli lukumääräisesti vähän tässä tutkimuksessa. Toisen sukupolven maahanmuuttajista merkittävä osa opiskeli vielä vuonna 2015, tai heillä oli toisen asteen opinnot vasta edessäpäin. Vertailu kantasuomalaisiin on hankalaa toisellakin sukupolvella koti- ja opetuskielen eron vuoksi, sillä enemmistöllä toisen sukupolven lapsilla koulu- ja kotikieli eroavat toisistaan (Lappi 2017).

Koska maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden elinolot ovat keskimäärin kantaväestöä heikkomat ja vanhempien koulutustaso keskimäärin suomalaistaustaisia alhaisempi (Martelin et al. 2012; Larja & Sutela 2015), olisi parempi verrata sosioekonomisilta taustoiltaan mahdollisimman samankaltaisia nuoria (esim. Ansala 2019). Toisaalta kun PISA 2012-tutkimuksessa oppilaiden sosioekonomiset taustat vakiotiin, osaamiseroja oli edelleenkin suomalais- ja maahanmuuttajataustaisten välillä, etenkin toisen sukupolven kohdalla (OECD 2016b). Lisätutkimusta tarvitaankin maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien ja perheen sosioekonomisen aseman yhteydestä nuorten koulutuspolkuihin.

Koulujen opetushenkilöstö on arvioinut, että muunkielisten oppilaiden toiselle asteelle pääsyä helpottavat hyvä suomen- tai ruotsin kielen taito, oma motivaatio, perheen onnistunut kotoutuminen ja myönteinen koulutusasenne. Myös toimiva oppilashuolto, kodin ja koulun hyvä yhteistyö, opettajien ammattitaito, oman yhteisön tuki ja myönteiset roolimalit auttoivat nuorta valitsemaan ja sitoutumaan opiskeluun. (Teräs et al. 2010.) Asiantuntijoiden mukaan toiselle asteelle siirtymisen nivelvaiheen hajanainen ja sirpaloitunut rakenne voi helposti pudottaa nuoren siirtymäpolulta syrjään. Näyttää siltä, että nivelvaiheen ohjauksessa ei kyetä huomioimaan johdonmukaisesti osan maahanmuuttajataustaisten nuorten erityistarpeita. (Holopainen et al. 2017.) Ulkomaalaistaustaiset nuoret tarvitsevat systemaattista ja ennakoivaa tukea toisen asteen koulutuspolun valinnassa ja opintojen suorittamisessa.

Äidin alhaisen koulutustason ja nuoren erityisopetuksen mukaisen yksilöllisen oppimäärän on todettu vaikuttavan nuoren heikkoon koulumenestykseen ja siihen, ettei hän hakenut toiselle asteelle opiskelemaan tai ollut töissä 3,5 vuotta perusopetuksen päättymisestä (Savioja 2007). Näissä nuorissa oli suhteellisen paljon muunkielisiä nuoria, jotka joutuvat kilpailemaan opiskelupaikoista äidinkieltään suomen- ja ruotsinkielisten kanssa (Karppinen 2007; Savioja 2007; Karppinen & Savioja 2007). Kilpailu opiskelupaikoista suomalaistaustaisten kanssa on haastavaa ulkomaalaistaustaiselle nuorelle.

Kansainvälisessä arvioinnissa suomalaista korkeakoulutusta on kritisoitu opiskelijoita voimakkaasti valikoivasta pääsykoejärjestelmästä. Nykyjärjestelmä sitoo yliopisto- ja ammattikorkeakouluopinnot liikaa vain nuoren akateemiseen osaamiseen. Pääsykokeet viivästyttävät opintojen aloittamista ja pakottavat hakijoita pitämään väli vuosia vasten tahtoaan. (Kups et al. 2019, s. 10.) Toisaalta Suomen koulujärjestelmä saa kiitosta ja tunnustusta kielitietoisesta opetuksesta sekä lapsen ja nuoren tilanteen kokonaisvaltaisesta huomioimisesta peruskoulussa (Eurydice 2019). Kuitenkin huolimatta kielitietoisesta opetuksesta ja nuoren oikeudesta oman äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetukseen, PISA 2012 -testituloksissa ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten nuorten osaamiserot olivat varsin suuret (Harju-Luukkainen et al. 2014).

Ulkomaalaistaustaiset nuoret voivat huonommin koulussa kuin suomalaistaustaiset. Nuorten koettu hyvinvointi koulussa vaikuttaa nuoren kykyyn oppia. Tutkimustulosten mukaan ulkomaalaistaustaiset nuoret kokivat kaksi kertaa kantasuo-

malaisnuoria useammin kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koulussa (20 % vs. 10 %), koulu-uupumista (19 % vs. 10 %) ja kiusatuksi tulemista (14 % vs. 4 %). Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokivat myös koulun työilmapiirin ongelmia enemmän kuin kantasuomalaiset. Erityisen paljon näitä työilmapiiripulmia kokivat somali- ja irakilastaustaiset nuoret (40 % vs. 18–19 %). (Matikka et al. 2015.) Nämä tulokset saattavat olla yhteydessä tämän tutkimuksen tulokseen siitä, että erityisesti somali- ja irakilastaustaiset nuoret hakevat muita harvemmin toiselle asteelle opiskelemaan, tai jos hakevat, he keskeyttävät opintonsa useammin kuin muut.

Saattaa olla, että maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolut ja koulussa pärjääminen lähentyvät kantaväestöä siten, kun heidän vanhempansa suorittavat enenevässä määrin tutkintoja Suomessa ja työllistyvät lähelle kantaväestön tasoa. Jotta valtaväestön ja ulkomaalaistaustaisten oppimistulokset ja koulutusurat lähenevät, tulee koulu yhteisön myös muuttua siten, että ulkomaalaistaustaiset nuoret voivat siellä paremmin kuin nykyään. Kun kielitietoinen opetus syvenee ja nuoret eivät koe syrjintää ja kiusaamista koulussa, on mahdollista, että koulutusmahdollisuudet ovat tuolloin aidosti tasa-arvoisemmat tulevaisuudessa kuin nyt.

Lähteet

Alitolppa-Niitamo, A. 2004. Somali Youth in the Context of Schooling in Metropolitan Helsinki: A Framework for Assessing Variability in Educational Performance. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol.30.1. S. 81–106.

Ansala, L. 2019. Maahanmuuttajien lasten ja suomalaistaustaisten lasten välisiä kouluttautumiseroja selittävät saapumisikä, perhetausta ja asuinalueet. *Kvartti, Kaupunkitiedon verkkolehti* 29.8.2019. Saatavissa <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/maahanmuuttajien-lasten-ja-suomalaistaustaisten-lasten-valisia-kouluttautumiseroja?fbclid=IwAR1p4MWTfBfe-r3LF-91vixpMaPheF700ATmeI9OACEACCPfHWvurFEeyok#.XW-joaAzHH6Q.facebook>

Arvonen, A. 2011. Maahanmuuttajanuorten oppimisvaikeuksien tunnistaminen. *NMI-bulletin*, Vol. 21:1. S. 33–42.

Bernelius, V. 2011. Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka*, vol. 76. S.479–493.

Bernelius, V. 2013. Eriytyvät kaupunkikoulut: Segregaation eteneminen koulujen oppimispohjan ja oppilaiden kouluvalintojen kautta. *Kvartti*. No: 4. Saatavissa: <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/eriytyvat-kaupunkikoulut>

Björklund, A. & Salvanes K.G. 2011. Chapter 3 - Education and Family Background: Mechanisms and Policies. *Handbook of the Economics of Education*, no 3. S.201–247.

Eurydice (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) 2019. Integrating students from migrant backgrounds into schools in Europe. National policies and measures. [viitattu 4.9.2019]. Saatavissa: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/39c05fd6-2446-11e9-8d04-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>.

Harju-Luukkainen, H. & Nissinen, K. & Sulkunen, S. & Suni, M. & Vettenranta J. 2014. Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Selvitys maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisesta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä PISA 2012-tutkimuksessa. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Hill, M. A. & King, E. 1995. Women's education and economic well-being. *Feminist Economics*, vol:1. S. 21–46.

Holopainen, J. & Kalalahti, M. & Varjo, J. 2017. ”Mun tehtävä on tukea ja esittää kysymyksiä ja kulkea rinnalla” – asiantuntijoiden näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten nuorten siirtymistä toiselle asteelle. *Kasvatus*, no. 3. S. 203–216.

Kalalahti, M. & Varjo, J. & Zacheus, T. & Kivirauma, J. & Mäkelä, M-L. & Saarinen, M. & Jahnukainen, M. 2017a. Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat. *Yhteiskuntapolitiikka*, vol: 82. S. 33–44.

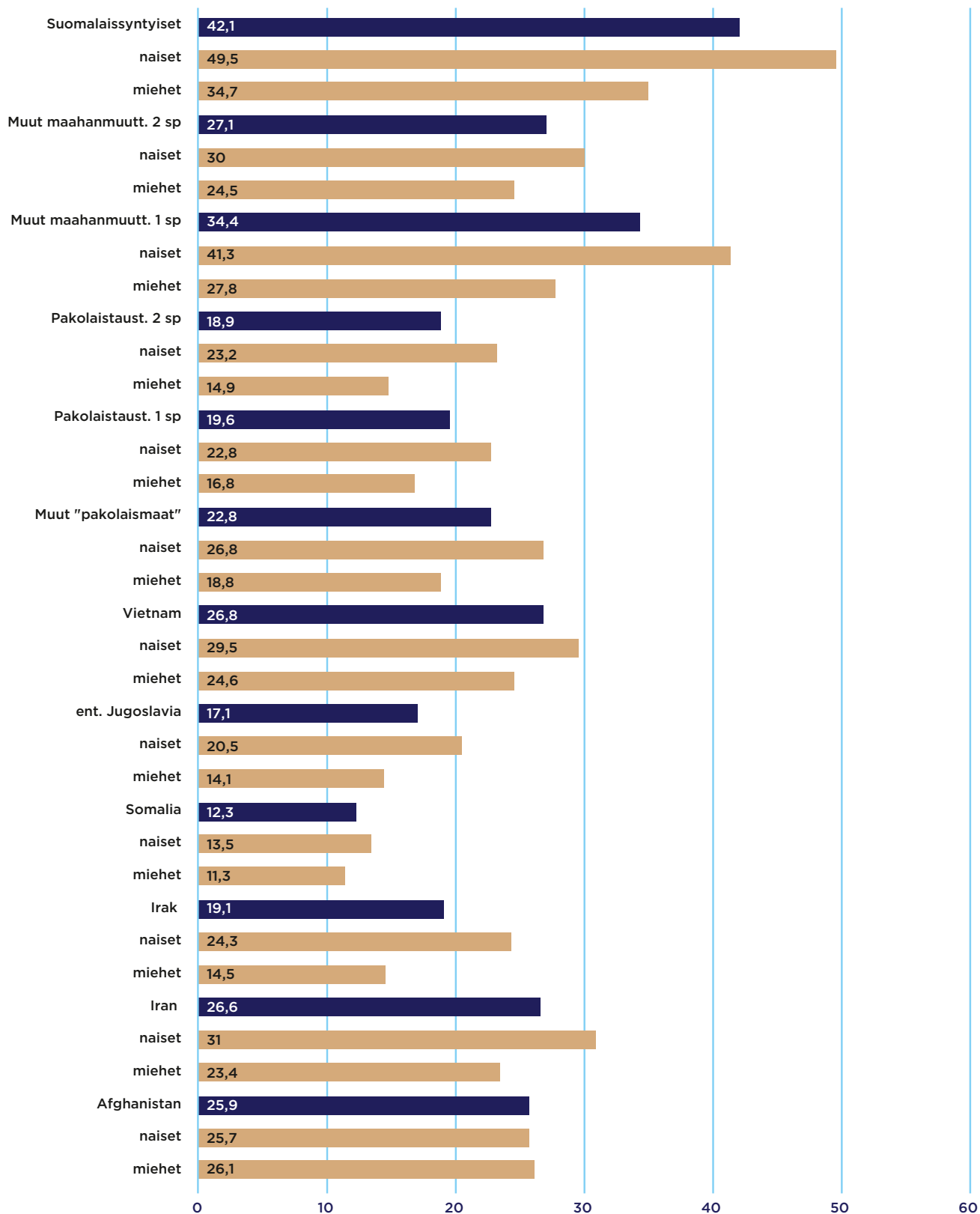
Kalalahti, M. & Varjo, J. & Jahnukainen, M. 2017b. Immigrant origin youth and the indecisiveness of choice for upper secondary education in Finland. *Journal of Youth Studies*. vol:20. S. 1242–1262.

Karppinen, K. 2007. Nuorten ongelmat koulutusvalinnoissa ja toiselle asteelle siirryttäessä. Teoksessa Alatupa, S. & Karppinen, K. & Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. (toim.) *Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – löytyykö huono-osaisuuden syyt koulusta vai oppilaasta?* Helsinki: Sitran raportteja 75.

- Karppinen, K. & Savioja, H. 2007. Koulu ja syrjäytymisen riskitekijät. Teoksessa Alatupa, S. & Karppinen, K. & Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. (toim.) Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – löytyykö huono-osaisuuden syyt koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Sitran raportteja 75.
- Kilpi, E. 2010. Toinen sukupolvi peruskoulun päättyessä ja toisen asteen koulutuksessa. Teoksessa Martikainen, T. & Hoikkala, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja numero 106. Helsinki: SKS ja Nuorisotutkimusverkosto.
- Kilpi-Jakonen, E. 2017. Maahanmuuttajien lasten koulutussiirtymät toisen asteen koulutuksen läpi ja korkeakouluihin. Kasvatus, no. 3. S. 217–231.
- Kirjavainen, T. & Pulkkinen, J. 2017. Takaako samanlainen tausta samanlaisen osaamisen? Maahanmuuttajataustaisten ja kanta-väestön oppilaiden osaamiserot PISA 2012-tutkimuksessa. Kasvatus, no 3. S. 189–202.
- Kups, S. & Prinz, C. & Valfort, A-M. & Veerle, M. & Queisser, M. & Scarpetta, S. 2019. Nuorten palvelut synnissä. OECD:n arviointi nuorten palveluista Suomessa 2018. Arvioinnin tiivistelmä ja suositukset (epävirallinen suomennos). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:18. [viitattu 4.9.2019]. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161584/OKM_2019_18_Nuorten%20palvelut%20synnissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kuusela, J. & Etelälahti, A. & Hagman, Å. & Hievanen, R. & Karppinen, K. & Nissilä, L. & Rönnberg, U. & Siniharju, M. 2008. Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus – tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistymisestä. Helsinki: Opetushallitus.
- Kyttälä, M. & Sinkkonen, H-M. & Ylinapa, K. 2013. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulupolut – oppilaiden kokemuksia koulunkäynnin kannalta merkityksellisistä asioista. NMI-bulletin, vol. 23. S. 13–31.
- Kärkkäinen, T. 2004. Koulutuksen ja lapsi-vanhempisuhteen yhteyksien elämässä selviytymiseen Sosiaalinen perimä ja koulutuskulttuurisen pääoman periytyminen sukupolvesta toiseen. Helsinki: Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos Tutkimuksia 250. [viitattu 4.9.2019]. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19987/koulutuk.pdf?sequence=1>
- Lappi, O. 2017. Kansainvälinen vertailu. Teoksessa Portin M. (toim.) Vieraskieliset perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa 2010-luvulla. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 10/2017. S. 123–133.
- Larja, L. & Sutela, H. 2015. Työllisyys. Teoksessa Nieminen, T. & Sutela, H. & Hannula, U. (toim.) Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus. S. 71–82.
- Larja, L. & Sutela, H. & Witting, M. 2015. Nuorten kouluttautuminen. Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Teoksessa Nieminen, T. & Sutela, H. & Hannula, U. (toim.) Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus. S. 55–70.
- Martelin, T. & Castaneda, A.E. & Kauppinen, T.M. 2012. Yleissivistävä koulutus ja pääasiallinen toiminta. Teoksessa: Castaneda, A.E. & Rask, S. & Koponen, P. & Mölsä, M. Koskinen, S. (toim.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Helsinki: THL Raportti 11/2012. S. 53–58.
- Martelin, T. & Murto, J. & Pentala, O. & Linnanmäki, E. 2014. Terveys, terveyserot ja niiden kehitys. Teoksessa: Vaarama, M. & Karvonen, S. & Kestilä, L. & Moisio, P. & Muuri, A. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2014. Tampere: THL. S. 62–79. [viitattu 4.9.2019]. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125340/THL_TEE022_2014verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Matikka, A. & Wickström, K. & Halme, N. 2015. Maahanmuuttajataustaisten nuorten hyvinvointi ja sen seuranta. Tutkimuksesta tiiviisti 29/2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2015.
- OECD. 2013. PISA 2012 results: excellence through equity. Giving every student the chance to succeed. Volume II Paris. 334 s.
- OECD. 2015a. Helping immigrant students to succeed at school – and beyond. 24 s. Saatavilla: <https://www.oecd.org/education/Helping-immigrant-students-to-succeed-at-school-and-beyond.pdf>
- OECD. 2015b. Immigrant Students at School: Easing the Journey towards Integration, OECD Reviews of Migrant Education,

- OECD Publishing. 124 s. Saatavilla: https://read.oecd-ilibrary.org/education/immigrant-students-at-school_9789264249509-en#page1
- OECD. 2016a. PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education. 494 s. Saatavilla: https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en#page1
- OECD. 2016b. Trends Shaping Education 2016 Centre for Educational Research and Innovation. 120 s. Saatavilla: https://www.oecd-ilibrary.org/education/trends-shaping-education-2016-trends_edu-2016-en
- OECD. 2018. The resilience of students with an immigrant background: Factors that shape well-being. 298 s. Saatavilla: https://read.oecd-ilibrary.org/education/the-resilience-of-students-with-an-immigrant-background_9789264292093-en#page1
- Portin, M. (toim.) Vieraskieliset perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa 2010-luvulla. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 10/2017. S. 148.
- Räisänen, M. & Kivirauma, J. 2011. Oppilaana monikulttuurisessa koulussa. Teoksessa: Klemelä, K. & Tuittu, A. & Virta, A. & Rinne, R. (toim.) Vieraina koulussa? Monikulttuurinen koulu oppilaiden, vanhempien, opettajien ja rehtorien kokeman. Turun yliopisto. Kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisuja A:211. S. 35–95.
- Savioja, H. 2007. Koulutekijät nuorten syrjäytymisriskiä selittämässä. Teoksessa: Alatus S. & Karppinen, K. & Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. (toim.) Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Sitran raportteja 75. S. 140–160.
- Seikkula, M. 2017. Valkoisuuden luokkajako. Raster Rasismista ja rajoista. Maailma rasismista vastaisten tutkijoiden silmin. 20.8.2017. [viitattu 15.4.2019]. Saatavilla <https://raster.fi/2017/11/30/valkoisuuden-luokkajako/#more-975>
- Silliman, M. 2017. Targeted funding, immigrant background and educational outcomes: evidence from Helsinki's positive discrimination policy. Helsinki: VATT working papers 91.
- SVT, Suomen Virallinen Tilasto. 2012. Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus.
- Sutela, H. 2015. Ulkomaalaistaustaiset työelämässä. Teoksessa: Nieminen, T. & Sutela, H. & Hannula, U. (toim.) Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Helsinki: Tilastokeskus. S. 83–110.
- Tervonen, M. 2017. Vuosaari. Jakautuuko Suomi? Neljä näkökulmaa Vuosaareen. S. 6–17.
- Teräs, M. & Lasonen, J. & Sannino, A. 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymät koulutukseen ja työelämään. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Toinen sukupolvi. Helsinki: SKS Tietolipas. S. 85–109.
- Teräs, M. & Kilpi-Jakonen, E. 2013. Maahanmuuttajien lapset ja koulutus. Teoksessa: Martikainen, T. & Säävälä, M. & Saukkonen, P. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Gaudeamus, Helsinki. S. 184–201.
- Varjo, J. & Kalalahti, M. 2016. Koulumarkkinoiden valjastajat. Kunta ja kouluvalinnan yhteiskunnallinen hinta. Yhteiskuntapolitiikka, vol: 81. S. 644–654.

Liitteet

Liitekuvio 1. Ylioppilastutkinnon suorittaneet maahanmuuttotilaustaan, lähtömaan ja sukupuolen mukaan, %.

	Suorittanut	Keskeyttänyt	Opiskeli 25v	Ei aloittanut	Yhteensä
Suomalaistaustaiset (n=13339)	73,7	8	13,6	4,7	100
miehet	71	10,1	13,3	5,6	100
naiset	76,6	5,8	14	3,7	100
Muut maahanmuuttajat 1. sp (n=7361)	60,8	16,5	10,5	12,3	100
miehet	57,8	20,1	9,9	12,2	100
naiset	64,3	12,2	11,2	12,4	100
Muut maahanmuuttajat 2. sp (n=149)	38,3	10,7	38,3	12,8	100
miehet	34,3	15,1	41,1	9,6	100
naiset	42,1	6,6	35,5	15,8	100
Pakolaistaustaiset 1.sp (n=4884)	43,8	23,1	11,2	21,9	100
miehet	41,7	26,7	11,1	20,5	100
naiset	46,4	18,5	11,3	23,8	100
Afghanistan (n=223)	53,4	16,6	19,3	10,8	100
miehet	47,8	20,9	21,7	9,6	100
naiset	59,3	12	16,7	12	100
Iran (n=380)	50,5	24,2	13,2	12,1	100
miehet	46,5	26,8	13,2	13,6	100
naiset	56,6	20,4	13,2	9,9	100
Irak (n=863)	40,4	23,9	15,2	20,5	100
miehet	37,9	26,7	15,8	19,6	100
naiset	43,6	20,4	14,4	21,7	100
Somalia (n=1289)	27,3	31	7,9	33,8	100
miehet	26,3	36,5	7,2	29,9	100
naiset	28,8	23,1	8,8	39,3	100
ent. Jugoslavia (n=1037)	55,4	18,6	11,5	14,6	100
miehet	53,1	20,7	12,5	13,7	100
naiset	58,1	16	10,2	15,6	100
Vietnam (n=586)	51,5	18,6	2,4	27,5	100
miehet	52,7	19,9	2,8	24,6	100
naiset	50,2	17	1,9	30,9	100
Pakolaistaustaiset 2. sp (n=154)	42,2	9,7	36,4	11,7	100
miehet	41	15,7	33,7	9,6	100
naiset	43,7	2,8	39,4	14,1	100

Liitetaulukko 2. Toisen asteen opintojen kulku 25 ikävuoteen mennessä maahanmuuttotaustan, lähtömaan ja sukupuolen mukaan, %.

	Amk/yo- tutkinto	II asteen jälkeisiä opintoja	Keskeytti II asteen	Ei aloittanut II asteen opintoja	Yhteensä
Pakolaistaustaiset 1.sp (n=2610)	11,3	43,1	25,1	20,6	100
miehet	9,9	41,8	30,4	17,9	100
naiset	13	44,7	18,3	24	100
Afghanistan (n=61)	11,5	52,5	26,2	9,8	100
miehet	3,6	42,9	42,9	10,7	100
naiset	18,2	60,6	12,1	9,1	100
Iran (n=198)	17,2	48	24,8	10,1	100
miehet	14,2	45,3	30,2	10,4	100
naiset	20,7	51,1	18,5	9,8	100
Irak (n=365)	8,8	43,8	28	19,5	100
miehet	8,7	39,4	32,7	19,4	100
naiset	8,9	49,1	22,5	19,5	100
Somalia (n=663)	5,3	28	37,3	29,4	100
miehet	5	30,5	44,3	20,3	100
naiset	5,7	24,3	26,6	43,4	100
ent. Jugoslavia (n=565)	12,7	54,3	20,2	12,7	100
miehet	8,2	53,6	25,9	12,3	100
naiset	18,6	55,2	12,9	13,3	100
Vietnam (n=559)	15,2	44,7	14,3	25,8	100
miehet	15,6	45,7	15,6	23,2	100
naiset	14,8	43,6	12,8	28,8	100
Muut maahanmuuttajat 1. sp (n=4540)	25,5	49,8	15,7	9	100
miehet	18,9	52,1	20	9	100
naiset	32,8	47,2	11	9	100
Suomalaistaustaiset (n=8301)	39,2	49,8	7,2	3,8	100
miehet	30,9	54,8	9,4	5	100
naiset	48	44,6	4,9	2,6	100

Liitetaulukko 3. Opintojen kulku 30 ikävuoteen mennessä maahanmuuttotaustan, lähtömaan ja sukupuolen mukaan, %.

	amk/yo-tutkinto	II asteen jälkeisiä opintoja	Keskeytti II asteen	Ei aloittanut II astetta	Yhteensä
Pakolaistaustaiset 1 sp. (n=8786)	8,3	46,8	19,2	25,7	100
miehet	6,9	45,6	22,4	25,1	100
naiset	10	48,1	15,4	26,5	100
Afghanistan (n=549)	6,2	53,9	16,4	23,5	100
miehet	5,4	51,1	20,7	22,9	100
naiset	7,1	56,9	11,9	24,2	100
Iran (n=800)	11,8	45,9	20,1	22,3	100
miehet	11,1	44,1	22	22,7	100
naiset	12,6	48,3	17,5	21,6	100
Irak (n=1568)	6,2	51,2	20	22,6	100
miehet	4,7	50,2	23,9	21,3	100
naiset	7,9	52,4	15,7	23	100
Somalia (n=1896)	5,5	33,8	27,3	33,4	100
miehet	4,1	33,6	31,2	31,2	100
naiset	7,3	34,1	22,4	36,3	100
ent. Jugoslavia (N=1826)	9,5	55,9	16	18,6	100
miehet	7,3	54,2	19	19,4	100
naiset	11,9	57,9	12,5	17,7	100
Vietnam (n=833)	14,8	47,5	15,6	22,1	100
miehet	13,6	49,7	17,1	19,7	100
naiset	16,2	44,9	13,8	25,1	100
Muut maahanm. 1 sp (n=13583)	18	51,3	13,4	17,2	100
miehet	13,6	52,4	16,6	17,4	100
naiset	22,6	50,3	10,1	17	100
Suomalaistaust. (n=36458)	21	52,4	6,2	20,3	100
miehet	16	55,5	7,6	20,9	100
naiset	26,1	49,3	4,8	19,8	100

Liitetaulukko 4. Suoritetut tutkinnot vuoteen 2015 mennessä maahanmuuttotaustan, sukupolven, lähtömaan ja sukupuolen mukaan, %.

Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019

Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta

<https://tem.fi/julkaisut>

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet